

Κεφάλαιο 1

Στέρνα¹ Ανατολικής Θράκης, 1880

ΜΕ ΤΗ ΦΩΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΙΔΕΡΟ ΠΑΛΕΥΕ ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ Ο ΛΑΣΚΑΡΗΣ ΒΕΣΤΑ-ΒΑΚΗΣ. Με την πυρολαβίδα του, άρπαζε ένα ένα τα πυρακτωμένα ελάσματα και τα ακουμπούσε επάνω στο αμόνι. Έπειτα σήκωνε τη βαριά σφύρα και την ανεβοκατέβαζε με δύναμη. Ο διαπεραστικός μεταλλικός κρότος δονούσε το εργαστήριο. Παραδίπλα, ο παραγιός του, ο Στάθης, με το ιδρωμένο του πρόσωπο κατακόκκινο από τις ανταύγειες της φωτιάς, ανοιγόκλεινε τον αυλό του αέρα, για να φουντώσουν τα κάρβουνα στο καμίνι. Οι σιδερένιες ράβδοι έπρεπε να μαλακώσουν στη φωτιά και να ανέβουν στο αμόνι για σφυρηλάτηση. Να ψυχρανθούν, να λειανθούν, να κολληθούν, να βαφτούν και να μετατραπούν σε περίτεχνα κάγκελα και καγκελόπορτες.

Ψηλός και δυνατός ο Λάσκαρης, ανασήκωνε κάθε τόσο με την ανάστροφη της παλάμης του το καστανόξανθο μαλλί του, που του έπεφτε στο μέτωπο. Στα γαλάζια του μάτια καθρεφτιζόταν η πυρωμένη λάμψη του μετάλλου, λες και έβγαινε από τα βάθη της ψυχής του το πάθος του για τη ζωή. Μια ζωή που θα κυλούσε για τον ίδιο και τους απογόνους του μέσα στο καμίνι της Ιστορίας και ανάμεσα στη σφύρα και τον άκμονα των ιστορικών γεγονότων.

Ο Λάσκαρης ασκούσε το επάγγελμα αυτό από τα δεκαοχτώ του χρόνια, δίπλα στον πατέρα του. Μετά τον θάνατό του, το συνέχισε με ζήλο και κατάφερε με σκληρή δουλειά να καθιερωθεί ως ο καλύτερος σιδηρουργός των Γανόχωρων.

Τα προϊόντα της τέχνης του ήταν περιζήτητα. Κατασκεύαζε εργαλεία για την καλλιέργεια των αμπελιών, την παραγωγή των κρασιών και την αποθήκευσή τους. Μεγάλη ζήτηση είχαν επίσης τα κάγκελα, τα μπουριά, τα καφάσια, τα σιφόνια και ό,τι άλλο ήταν απαραίτητο για το χτίσιμο των

¹ Στα τουρκικά: Τερεκόγ.

σπιτιών και για τον εξοπλισμό τους: μεταλλικά έπιπλα, μαγειρικά σκεύη, καζάνια, σινιά, τσουκάλια, κουβάδες, ταψιά.

Στη Στέρνα είχε το σιδηρουργείο του, αλλά πελάτες είχε από όλα τα Γανόχωρα: τη Χώρα, τον Γάνο, το Ιντζέκιοϊ, το Αυδήμι, την Περίσταση, το Μυριόφυτο¹. Όμορφα χωριά της Ανατολικής Θράκης, κτισμένα στη νότια πλαγιά του Ιερού Όρους, που κατέληγε στη θάλασσα του Μαρμαρά. Ξακουστά ήταν τα κεραμίδια του Μυριόφυτου, το γιαούρτι του Γάνου, το κλίμα του Ιντζέκιοϊ, ο χαλβάς της Χώρας, το κρασί της Στέρνας. Το Αυδήμι ήταν ξακουστό για τα κορίτσια του.

Η γυναίκα του, η Σταυρούλα, ήταν η κόρη του οινοποίου Μήτρου Βαλάκου, που διέθετε έναν από τους καλύτερους αμπελώνες της Στέρνας. Μετρημένη και θεοσεβούμενη γυναίκα, μητέρα δύο μικρών κοριτσιών, της Ζαφείρης και της Άννας, είχε ζωγραφισμένη στο πρόσωπό της μια θλίψη που δεν έφευγε ποτέ. Ακόμη και όταν την αγκάλιαζαν οι κόρες της. Ακόμη και όταν τη χάιδευε και τη φιλούσε τρυφερά ο άνδρας της. Ακόμη και όταν κατάλαβε ότι περίμενε το τρίτο της παιδί. Λες και μια έγνοια ανείπωτη τη βασάνιζε, που δεν την άφηνε να χαρεί την οικογένειά της.

Ένα ζεστό απόγευμα του Ιουλίου του 1880, ο Λάσκαρης επέστρεφε στη Στέρνα από το λιμάνι του Μυριόφυτου, που βρίσκεται στη θάλασσα του Μαρμαρά. Είχε παραλάβει ένα βαρύ φορτίο με πρώτες ύλες για το σιδηρουργείο. Σίδηρο μασίφ και χυτό, μακίρι, μολύβι, άργυρο, φύλλα λαμαρίνας, σε διάφορες ποικιλίες πάχους και διαστάσεων. Από το Μυριόφυτο μέχρι τη Στέρνα, η απόσταση ήταν λίγα μόνο χιλιόμετρα. Ο ανηφορικός δρόμος που διέσχιζε τους καταπράσινους λόφους περνούσε ανάμεσα από αμπελώνες, περιποιημένους και στοιχισμένους με ακρίβεια. Το μονότονο τραγούδι του τζιτζικά συνόδευε τα κουρασμένα βήματα των χωρικών στις άκρες του δρόμου, καθώς επέστρεφαν στα σπίτια τους, μετά την ολόημερη δουλειά στα αμπέλια τους.

Τα δύο άλογα που έσερναν την άμαξα αγκομαχώντας και ιδροκοπώντας στην ανηφόρα κοντοστάθηκαν για λίγο στο ίσιωμα της Άνω Στέρνας. Εμφανίστηκε από ψηλά ο οικισμός, με τα καμπαναριά των τριών εκκλησιών να προεξέχουν πάνω από την πυκνή βλάστηση. Τα υποζύγια συνέχι-

¹ Στα τουρκικά: Mürefte.

σαν στον κατήφορο, κροταλίζοντας τις οπλές τους επάνω στο ανώμαλο καλντερίμι. Η δίψα τα οδηγούσε στον κάτω μαχαλά με την τρίδυμη βρυσομάνα, τα «σωληνάρια», όπως τα έλεγαν, τα οποία εκτόξευαν τρεις χοντρές φλέβες νερού μέσα στην ευρύχωρη πέτρινη γούρνα και έδιναν στη συνέχεια κίνηση στους δώδεκα νερόμυλους του χωριού.

Οι φωνές του Στάθη, που έτρεχε να τον συναντήσει, τον ανάγκασαν να τραβήξει απότομα τα χαλινάρια. Αλαφιασμένος ο παραγιός, του φώναξε από απόσταση:

«Εφέντη, η κυρά Σταουρούλα γεννάει. Έσπασαν τα νερά, την έπιασαν οι πόνοι, ήρθε και η μαμή Παρθένα. Τρέχα να προλάβεις».

«Έλα, μωρέ ζωντόβολο, να πιάσεις τα γκέμια, οδήγα το κάρο στο μαγαζί» διέταξε ο Λάσκαρης και πήδηξε στον δρόμο, βάζοντας φτερά στα πόδια.

Ανέβηκε τρία τρία τα ξύλινα σκαλιά του δίπατου σπιτιού τους, πίσω από τα «σωληνάρια». Εισέβαλε στην κρεβατοκάμαρα. Η Σταουρούλα τον κοίταξε με ανακούφιση, ενώ η μαμή είχε αρχίσει τις ετοιμασίες της γέννας. Πήγε να πλησιάσει, αλλά οι παραδουλεύτρες τού υπέδειξαν ευγενικά να βγει από την κάμαρα και έκλεισαν την πόρτα ξοπίσω του.

Έπεσε στην πολυθρόνα του καθιστικού, ανήμπορος να τα βάλει με τα καθιερωμένα. Άφησε τις αναμνήσεις να τον κυριεύσουν. Θυμήθηκε τον γάμο του με τη Σταουρούλα με συνοικέσιο, σύμφωνα με τις επιθυμίες των γονιών τους, τον αρραβώνα που ακολούθησε τη μακρά περίοδο της λογοδοσίας, τις γέννες των δύο κοριτσιών τους.

Ο νους του έτρεξε στα παιδικά του χρόνια, όταν ξυπόλητος μαζί με τα άλλα παιδιά τσαλαβουτούσε στα νερά που έτρεχαν από παντού. Από τα νερά του πήρε το όνομά του το χωριό. Μια στέρνα ήταν, με νερά άφθονα και πεντακάθαρα.

Τούρκους μόνιμους κατοίκους δεν είχαν στη Στέρνα· έρχονταν όμως πολλοί στο χωριό για δουλειές και συναναστροφές με τους δυόμισι χιλιάδες Έλληνες κατοίκους του. Ούτε τζαμί υπήρχε για να προσκυνήσουν τον Προφήτη, αλλά, καθώς κατηφόριζαν το καλντερίμι που οδηγεί στον κάτω μαχαλά με τα κρασομάγαζα, έβγαζαν το φέσι και έσκυβαν το κεφάλι τους με σεβασμό περνώντας μπροστά από τον Αϊ-Γιώργη με την αρχαία επιγραφή στην πύλη του.

Στα πανηγύρια, έρχονταν στη Στέρνα Τούρκοι και Έλληνες από τα γύρω χωριά της επαρχίας. Οι δύο κύριοι δρόμοι του μεσοχωριού μετατρέπονταν σε ένα μεγάλο παζάρι για τις αγοροπωλησίες των προϊόντων και των ζώων. Υπήρχαν πάνω από εκατό μαγαζιά, που έσφυζαν από ζωή και κίνηση. Μαγαζιά που διέθεταν και του πουλιού το γάλα. Καρύδια, ρετσέλια, σταφίδες, τραχανά, γιουφκάδες, κουσκούσια, τουρσιά, χοιρινό κρέας και καπνιστά χοιρομέρια, λαρδί, λουκάνικα, λάδι, καπνό. Το δικό του μαγαζί, με τη μεγάλη επιγραφή και τα προϊόντα του αραδιασμένα στην πρόσοψη, τραβούσε σαν μαγνήτης την προσοχή των περαστικών με τα λαμπερά σκεύη και τα άλλα δημιουργήματά του, καθώς και με τα είδη κιγκαλερίας που εμπορευόταν.

Τις σκέψεις του διέκοψε απότομα ο ήχος από το κλάμα του νεογέννητου. Σε λίγο άνοιξε διάπλατα η πόρτα και πετάχτηκε η μαμή, λάμποντας από χαρά:

«Να σας ζήσει ο γιος!»

Έδωσε ένα γερό μπαξίσι στη μαμή και τον πήρε στα χέρια του. Σήκωσε ψηλά τον γιο του θριαμβευτικά. Το μωρό άπλωσε τα χεράκια του τρομαγμένο, αλλά σταμάτησε το κλάμα.

Έτσι γεννήθηκε ο Γιάννης Βεσταβάκης. Πριν από δυο χρόνια είχε γεννηθεί στην Κρήτη ένα άλλο κοπέλι, ο Ανέστης Πετριδάκης. Κινηγημένοι και οι δύο από την Ιστορία, θα βιώσουν τις παράλληλες διαδρομές τους και θα περάσουν μέσα από τη φωτιά και τα πάθη των πολέμων.

Οι δυο τους θα συναντηθούν εξήντα χρόνια αργότερα ως γεννήτορες κοινών επιγόνων, μέσα στις νέες δίνες που θα φέρει η Ιστορία. Η Ιστορία, που χρησιμοποιεί με δόλο τα άτομα και τα πάθη τους, τους ηγέτες και τις φιλοδοξίες τους, για να φτάσει στον σκοπό της, αδιαφορώντας για τους πολέμους, τις προσφυγίες, τις τραγωδίες και τους θανάτους που σπέρνει στο διάβα της.